

NIZOZEMSKÁ REVOLUCE

Nizozemské území – oblast bývalého vévodství burgundského

Roku **1522** bylo při dělení habsburských držav mezi **Karlem V. a Ferdinandem I.** toto území ponecháno Karlovi V. – tedy v područí Španělska

17 provincií s různým vnitřním zřízením, celek spojovala **vláda v Bruselu**, obstarávaly ji místodržitelky z habsburského rodu, kromě toho provincie spojovaly **generální stavy**, založené **1463** burgundským vévodou Filipem – prostředníci mezi stavy jednotlivých zemí a panovníkem

Regiony velmi různé – jih románští **Valoni**, sever germánští **Vlámové**, náboženství – města přijímala kalvinismus (viz Kalvín), venkov spíše katolický

V pol. 16. století – NIZOZEMÍ = hospodářsky nejvyspělejší země Evropy, Největší význam pro hospodářský vzestup měl obchod – hlavní centra **Rotterdam a Antverpy**, vynikající úroveň mořeplavby, rozvoj dálkového obchodu.

Zásadní zlom – když Filip II. přenechal vládu jako místodržící **Markétě Parmské – 1559**. Její rádce – **arraský biskup**, posléze kardinál **Granvella** – hráz šíření reformace – inkvizice, jezuité (1556), stupňuje se španělský útlak, též hospodářsky (daň na vývoz vlny aj.)

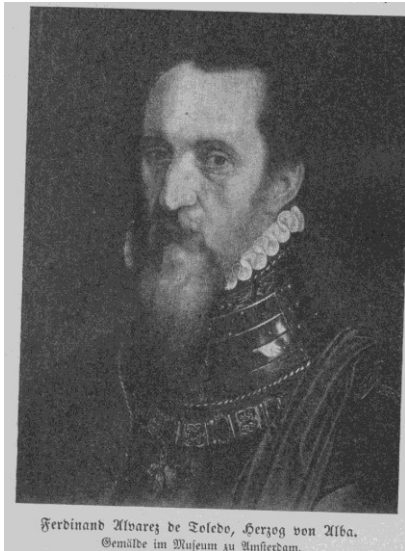
Opozice – šlechta, v jejím čele **Vilém Oranžský, hrabě Egmont, admirál Hoorn** – nejdříve pro zrušení protireformačních opatření – úspěch – když **1564 Filip II. odvolal Granvella**.

1565 se připojila i nižší šlechta k opozici a byl uzavřen tzv. **kompromis bredský** (město Breda) – žádali zrušení inkvizice a uzákonění reformace, 5. dubna požadavky odevzdány Markétě. Než Madrid zaujal stanovisko, došlo k lidovému povstání proti nadvládě a katolické církvi – ničení kostelů a vnitřního zařízení – **obrazoborectví**, poničeno více než 5500 kostelů.

Markéta pod tlakem ohlásila zrušení inkvizice, toleranci kalvinistům a amnestii pro tzv. **gézy** – žebráky, jak byly pejorativně označeni příslušníci spolku breidského rádce místodržitelky.

Ústupky šlechtě stačily, měla obavy z další radikalizace revoluce. Protiofenzíva Filipa II. – naverbování armády, porážení povstalců hned v prvním střetu na **jaře 1567**, znova protireformace a perzekuce.

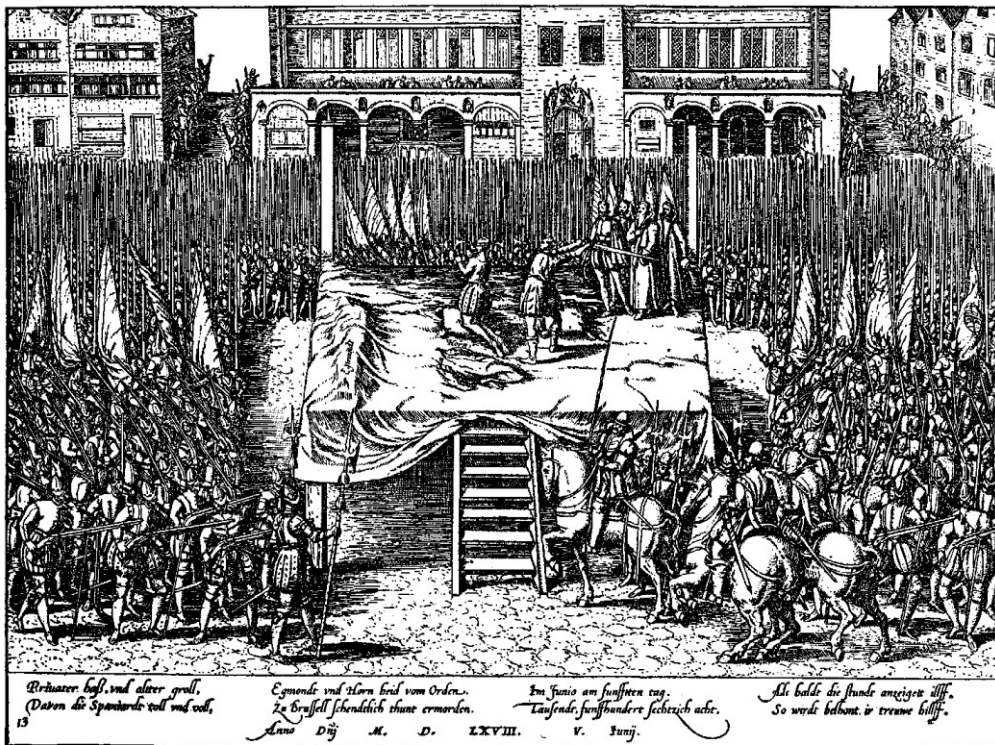
Ferdinand Alvarez de Toledo, Herzog von Alba.
Gemälde im Museum zu Amsterdam.

Ferdinand Alvarez de Toledo, vévoda z Alby

K pacifikaci Nizozemí povolán **Fernando Alvarez de Toledo** – **vévoda z Alby**, jehož armáda přitáhla **do Bruselu 22.8.1567**.

Vojenská hrůzovláda, potření nekatolíků, vytvořena rada proti nepokojům, známá jako krvavá, v **červnu 1568 na bruselském náměstí popraveni Egmont a Hoorn**, konfiskace, daně, zvláště vojáků v jednání s obyvatelstvem

1569 – generálním stavům předložen návrh španělského daňového systému – tzv. **alcabala**, 1% z majetku, 5% z transakcí s ním, 10 % z jakéhokoli obchodu!!! Pod tlakem nucen odložit platnost, ale často realizováno.

Hinrichtung der Grafen Egmont und Hornes auf dem Marktplatz zu Brüssel.

Stich von Hogenberg.

Poprava Egmonta a Hoorna na bruselském náměstí

Mezitím **1568 Vilém Oranžský** vede první odbojné akce proti Albovi, po neúspěších r.1571 vyjednává podporu Anglie a Francie

Mnoho obyvatel – do lesů – **guerillová válka**, loupeže aj. – tzv. **lesní gézové**, spíše jih, ale nic zásadního. Významnější tzv. **námořní gézové** na severu – zmocňovali se španělských lodí, Alžběta jim poskytovala azyl ve svých přístavech

1571 ovšem španělské pozice v Nizozemí posílilo velké vítězství **Svaté ligy u Lepanta**, již velel Filipův nevlastní bratr **Juan d'Austria**

V dubnu 1572 – námořní gézové pod vedením Viléma Oranžského – vylodění u města **Brielle** – úspěch a šíření povstání (Holand, Zéland, Geldern Frísko, Utrecht) –jejich zástupci se v červenci **1572 sešli v Utrechtu** a prohlásili Oranžského za svého místodržitele – dortrechtská UNIE, Vilém nesměl jednat bez souhlasu stavů, zde nalézáme zárodek pozdějšího Nizozemí

Obrat: **1573 Španělé donuceni k ústupu u Alkmaaru** – prokopáním vodních hrází. Filip II.

naznal neudržitelnost Albovy hrůzovlády a odvolal ho, nicméně válka pokračovala.

Španělské oddíly se bouřili kvůli nedodání žoldu, v listopadu 1576 došlo k tzv. **španělské furii** v Antverpách – vyplenění města – nové Sacco Roma, mnoho lidí zabito, škody, ztráta pozic Antverp

Událost napomohla úsilí všech provincií o mír v zemi. **8. listopadu 1576** generální stavové uzavřeli tzv. **gentskou pacifikaci** - dohodu mezi dosud španělskými provinciemi a samostatnými Holanďany a Zélandem. Cíl: vyhnání Španělů za země. Počátkem r. **1577** do děje vstupuje vítěz od Lepanta **Don Juan** – podepisuje tzv. **věčný edikt**, ale spíš než o souhlas s gentskou pacifikací mu šlo o čas. O vojenské vavříny v bojích, které poté započal, ho připravila smrt. Za této situace – se ukázal rozpor mezi protestantským severem a katolickým jihem. **Alexandr Farnese, nástupce Don Juana**, dosáhl podepsání tzv. **Arraské unie** (leden 1579) – v zemi zachováno katolictví, **Filip II. zůstal panovníkem**.

Vilém Oranžský

Reakce severu – vyhlášení **Utrechtské unie** tři týdny poté. Přidaly se k ní i některá jižní města a váhající Vilém Oranžský – **jeho cíl totiž jednotu Nizozemí**.

O jednotu, ale pod svou nadvládou usilovali též Španělé. Vypsána odměna na hlavu Viléma a klatba (1580). Generální stavy v Haagu odpověděli **detronizací Filipa II.** a prohlášením nezávislosti **svobodného Nizozemí v červenci 1581.** Další boje pod vedením Farneseho – využívali oslabení spojených provincií, některá města – Bruggy, Brusel, Gent, Antverpy – znovu pod španěly Vilém zahynul 1584 rukou vraha najatého španěly. V čele státu státní rada, významnější pozice též Mořic, syn Viléma – místodržitel v Holandu a Zélandu, pak se provincie obrátili na Anglickou královnu Alžbětu, ať se stane vrchní vládkyní, ale její vyslanec **hrabě Leicester** – fiasko (podporoval anglický odchod na místo nizozemského, 1587 donucen opustit zemi.

